

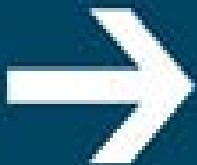

SLYMS

Πολιτικές Συνοχής

Erasmus+

Πληροφορίες Έργου

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ακρόνυμο προγράμματος	SLYMS
Τίτλος προγράμματος	Κοινωνικοπολιτισμική μάθηση νέων σε κοινωνίες με κινητικότητα
Αριθμός συμφωνίας του προγράμματος	2018-1-EL02-KA205-004039
Ιστοσελίδα του προγράμματος	http://slyms.uth.gr/
Συγγραφείς	Arciniaga Cáceres Mittzy Jennifer (UPF - Πανεπιστήμιο Πομπέου Φάβρα) Κόζαρης Ιωάννης (Π.Θ) Κολιάρμου Ελένη (Π.Θ) Μουμτζίδου Αργυρώ (ΑΡΣΙΣ) Πανταζίδης Στέλιος (Π.Θ) Πεχτελίδης Γιάννης (Π.Θ) Santos Helder Luiz (CAI)
Ημερομηνία προετοιμασίας	01/03/2019-30/04/2019

Σημείωση αποποίησης ευθυνών:

Αυτό το πρόγραμμα έχει χρηματοδοτηθεί με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτή η δημοσίευση (ανακοίνωση) αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων της, και η Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση/ αξιοποίηση των πληροφοριών που ενσωματώνονται σ' αυτή.

Περιεχόμενα

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.....	1
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ.....	3
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	4
ΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΥΠΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ.....	6
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.....	8
ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.....	10
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ (YOUTH WORK).....	12
YOUTH WORK ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΗΝ ΙΣΠΑΝΑ, ΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΑ.....	16
ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΝΑ/ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ: ΠΡΩΤΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.....	20
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.....	21
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	23
ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ: ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ, ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ (ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ).....	26
ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	28

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Κοινωνικο-πολιτισμική Μάθηση για Νέους σε περιβάλλοντα με Κινητικότητα (SLYMS) Erasmus Youth+, η ερευνητική ομάδα του έργου καλείται να διερευνήσει *το αφήγημα* κοινωνικών πολιτικών ένταξης κι εκπαίδευσης στην Ευρώπη, εντός κι εκτός των τειχών-κρατών, τοποθετημένων πάνω σε ένα πολυποίκιλο συγκείμενο, το οποίο διαθέτει πλουραλισμό στην ύφανση και ρευστή τεχνοτροπία στη μεθοδολογία.

Μας αφορά εξαρχής, τόσο η βιωσιμότητα εκπαιδευτικών εργαλείων μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης, όσο και η αξιοποίηση πόρων, πνευματικών και άυλων, καθώς και οι βασικές κοινωνικές αρχές, ικανές να συμβάλλουν στη συνεργασία μας με τον συνάνθρωπο.

Μας ενδιαφέρει επίσης, η τοπικότητα μέσα από τον διεθνικό της χαρακτήρα, η κινητικότητα των πληθυσμών και των αξιών, ο δυναμικός μετασχηματισμός της κοινωνίας. Αυτές οι τάσεις εντοπίζονται και αποτυπώνονται καθημερινά, σε κείμενα της Ευρώπης, σε παιδαγωγικά εργαλεία και σε έρευνες κοινωνικού και κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα.

Αποτελεί βασική μας παραδοχή ότι η τοπική και διεθνής τάση των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών ρευμάτων τείνει προς τη συναρμογή, την ανάδειξη και την αξιόδοτηση του ενδιάμεσου χώρου (e-between space) μεταξύ των πολιτισμών και των γλωσσών των ανθρώπων. Εκείνων που μετακινούνται, που ξενίζονται, που βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης, που ενεργούν. Η Ευρώπη άλλωστε, αναδεικνύεται εδώ και καιρό, σε χωνευτήρι των λαών, σε δημιουργική παλαιίστρα και σε πολιτιστικό αλώνι.

Οι κοινωνιολογικοί όροι της ενσωμάτωσης, της συναρμογής, της συμπερίληψης, προτείνουν να καλύψουν ένα κενό: το κενό της αμηχανίας που εμπεριέχει η πρώτη στιγμή εξόδου από τον εαυτό μας προς μία νέα πραγματικότητα, η οποία κείται *καινά* απέναντί μας. Αυτό το απειροδιάστατο δευτερόλεπτο εμπεριέχει όλη την αμηχανία που φαίνεται να νιώθουν οι άνθρωποι σε προσφυγική ή/και μεταναστευτική κινητικότητα, οι άνθρωποι εκείνοι, που έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς κοινωνικούς μηχανισμούς των κοινωνιών υποδοχής, με διαφορετικά συστήματα αρχών και αξιών.

Ωστόσο, τούτο το μυστήριο της ανείπωτης στιγμής, διατηρεί άπειρη δυνατότητα στο ενεργείν. Είναι το δημιουργικό ενδιάμεσο, το φαινομενικά διάκενο, το μετέωρο βήμα, το οποίο στην εκπαίδευση μας ωθεί να μηχανευτούμε δράσεις κοινωνικής συνοχής, διαδικασίες συμπερίληψης. Αυτό το κενό, επιχειρεί να διασφαλίσει με θετικό τρόπο και με προγράμματα και πολιτικές η Ευρώπη και μάλιστα, με μηχανισμούς αλληλεγγύης και συνεργασιών μεταξύ των ανθρώπων και των κοινωνικών ομάδων.

Η Νεολαία βρίσκεται ακριβώς, στο επίκεντρο αυτής της νέας κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας.

Με την παρούσα εργασία προτείνουμε να αναδείξουμε πτυχές των Ευρωπαϊκών πολιτικών σε σχέση με τα πρωτόκολλα κοινωνικής παρέμβασης του εκάστοτε εθνικού εταίρου του προγράμματος SLYMS: Εκπαιδευτικές γλωσσικές πολιτικές, Μη τυπική και άτυπη μάθηση και δια βίου εκπαίδευση, στρατηγικές αστικής ανθεκτικότητας και δημόσια δρώμενα, κοινωνικές ομάδες παρέμβασης στο δρόμο (youth work).

Η ομπρέλα των ιδεών συναντάει στο ένα άκρο της τον πολιτισμό και την εκπαίδευση και στο άλλο της άκρο την κοινωνική πολιτική με επικέντρωση στους Νέους και τις δεξιότητες τους: διαπολιτισμικές-διαμεσολαβητικές, ακαδημαϊκές, ανθεκτικές και συνεργατικές. Αυτές άλλωστε, μπορούμε να τις συναντήσουμε αποτυπωμένες στα Ευρωπαϊκά Πλαίσια Αναφοράς, σχετικά με κοινωνικές, ηγετικές και προσωπικές δεξιότητες, τις οποίες επιδιώκουμε να αναπτύξουμε στους νέους, αλλά και τις διαπολιτισμικές-πολυγλωσσικές και πλουραλιστικές δεξιότητες επικοινωνίας.

Εντοπίζοντας παραδειγματικά, αποφάσεις και έγγραφα με τοπικό και ευρωπαϊκό χαρακτήρα, μεθοδολογίες παρέμβασης σε ζητήματα ευαλωτότητας των Νέων, γλωσσικές εκπαιδευτικές πολιτικές και εκπαιδευτικές τροπολογίες, θα βασιστούμε στο άτυπο Πλαίσιο Αναφοράς Κοινωνικής Εκπαίδευσης των Γιορτών Πολυγλωσσίας, ως στρατηγική διεπιστημονική, βαθιά κοινωνική του δήμου-πόλης.

Η αναδρομή στο χώρο των πολιτικών τα τελευταία 30 χρόνια κρίθηκε αναγκαία από τους εταίρους καθώς τα σχετικά κείμενα και οι αποφάσεις ξεπήδησαν τις τελευταίες δεκαετίες, αρχής γενομένης της πτώσης του τείχους μεταξύ του ενός και του άλλου κομματιού της Ευρώπης.

Οι μετακινήσεις των πληθυσμών με λιγότερο ή περισσότερο γηγενή χαρακτηριστικά (βλέπε παλιννοστούντες, πολιτικοί και οικονομικοί μετανάστες) τάραξαν συστηματικά τα νερά του κράτους-έθνους με επιπτώσεις τόσο στο ψυχοκοινωνικό όσο και στο εκπαιδευτικό, το παιδαγωγικό και το οικονομικό κεφάλαιο.

Πίσω και πάνω από όλα, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, της απο-ανάπτυξης, της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και των κοινών, καθόρισαν το εναλλακτικό κίνημα, ενώ η βιονευρολογία, η κβαντική μηχανική και οι επιστήμες του εγκεφάλου εισήγαγαν θεωρίες ολιστικότητας, συστημικότητας, περιβαλλοντικής συνείδησης και κοινωνικού στοχασμού καθορίζοντας τα μοντέλα πολιτικής στην ένταξη και την κοινωνική οργάνωση.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης συντελεί στη διαμόρφωση και ανάπτυξη κοινωνικών πολιτικών ένταξης κι εκπαίδευσης, θεμελιωμένες στη λαϊκή βάση και με κοινωνικο-πολιτισμικά πλαίσια αναφοράς, καθώς κινείται στο πλαίσιο Στρατηγικής των *Ανθεκτικών Πόλεων*.

Συμμετέχοντας ο ίδιος στις στρατηγικές ανάπτυξης με αφορμή την κινητικότητα και τη μεταβαλλόμενη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα, επιλέγει να αξιοποιήσει τον πολιτισμικό πλουραλισμό και την πολυγλωσσία της πόλης, ως κοινωνικό κεφάλαιο άυλων πόρου, προκειμένου να θεραπεύσει σε ζητήματα ευαλωτότητας και περιθωριοποίησης, αλλά και να συντελέσει στη σταθεροποίηση της ειρήνης στα Βαλκάνια και γενικότερα, στο σχεδιασμό και την οργάνωση διεθνικών πολιτικών ένταξης και εναρμόνισης στην Ευρωπαϊκή κοινότητα.

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αφορά σε μία ανασκόπηση των κυρίαρχων ενταξιακών πολιτικών του δήμου Θεσσαλονίκης, στη μη τυπική εκπαίδευση και άτυπη μόρφωση και την οικονομία και με γνώμονα την ευρωπαϊκή ρητορική στο δημόσιο χώρο καθώς και την ακαδημαϊκή προβληματική.

Πρωτεύοντα σημεία της δημόσιας πολιτικής του δήμου, σχετικά με την ανθεκτικότητα της πόλης, καλούνται να φωτίσουν τις πλευρές και τις μορφές εκπαιδευτικής πολιτικής στο δημόσιο και ακαδημαϊκό χώρο, όντας τοποθετημένα στο ενδιαμέσο της τυπικής και μη τυπικής και άτυπης μόρφωσης και με επίκεντρο τον δήμο ως κοινό, ικανό να παράγει αυθόρμητα, από τη λαϊκή βάση και συντεταγμένα ως συλλογικότητα, πολιτικές ένταξης.

Ο δήμος είναι ικανός να μεταβολίσει την *in vivo* εμπειρία και την *in vitro* μελέτη σε μία ενιαία κοινωνική πολιτική σκέψη μέσα από δημόσιες εκδηλώσεις και προγράμματα ένταξης, καθώς και διαχείρισης των κοινών πόρων για το άμεσο ευ ζην των πολιτών.

Σημειώνουμε μία ιδιαίτερη εμπειρία της πόλης, κοινή άλλωστε, στους εταίρους του Προγράμματος, σε συγκεκριμένες κοινωνικο-πολιτισμικές πολιτικές διαχείρισης της κρίσης, τόσο της τοπικής κοινωνικο-οικονομικής, όσο και της προσφυγικής και της μεταναστευτικής.

Ειδικότερα, καταγράφονται οι συνιστώσες της διαχείρισης του γλωσσικού κεφαλαίου της πόλης της Θεσσαλονίκης αλλά και γενικότερα, της Ευρώπης, της δια βίου μάθησης, της μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μόρφωσης, της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και της διαπολιτισμικής πολιτικής, της διαχείρισης της ευαλωτότητας, της ανάπτυξης μιας περισσότερο συνεργατικής και αλληλέγγυας τοπικής οικονομίας, της διασφάλισης της εκπαίδευσης ως ενταξιακής διαδικασίας στον παράλληλο της οικονομίας, της περιβαλλοντικής προστασίας, της ενδυνάμωσης

των νέων και της κοινωνικής συνοχής, της πολύ-επίπεδης συνεργασίας. Όλες αυτές οι συνιστώσες, αποτελούν τα κρίσιμα δεδομένα των αξιών, αφενός των ανθεκτικών πόλεων όπως της Θεσσαλονίκης, αφετέρου των χωρών-εταίρων, οι οποίοι εμπλέκονται στο Πρόγραμμα SLYMS.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στο πλαίσιο της επιστημονικής τεκμηρίωσης του Προγράμματος SLYMS η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τα κοινωνικά δρώμενα και τις δημόσιες εκδηλώσεις έδωσε σαφώς έμφαση στον όρο αστική ανθεκτικότητα καθώς «... ο όρος αστική ανθεκτικότητα περιγράφει την πόλη ως ένα σύστημα που ανακάμπτει, προσαρμόζεται και εξελίσσεται σε διάλογο με το περιβάλλον της, αντικατοπτρίζεται και σχεδιάζεται συνεχώς από και με τους πολίτες της, ιδιαίτερα σε συνθήκες κρίσης, γίνεται ικανή να αναπτύξει αντανακλαστικά γύρω από τις συνεχείς πιέσεις του περιβάλλοντος.

Ο δημόσιος χώρος αποβαίνει ένα φόρουμ διαλόγου και ανάπτυξης.». Σε άλλο σημείο παραθέτουμε: «Βασιζόμενη στις αρχές ανθεκτικότητας των πόλεων, καθώς και στη μετάβαση από κάτω προς τα πάνω και με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας, η Θεσσαλονίκη βιώνει τα πρότυπα της κοινωνικής οικονομίας αλλάζοντας τη στάση, εμπλουτίζοντας τη γνώση και αναπτύσσοντας ανθεκτικές δεξιότητες, όπως οι διαπολιτισμικές δεξιότητες, οι επικοινωνιακές δεξιότητες και η συνεργασία.

Η κοινωνική οικονομία είναι ένα σύνολο τέτοιων προσδιορισμών που διαπνέονται από κρίσιμες ηθικές αξίες όπως η προτεραιότητα της εργασίας πάνω στο οικονομικό κεφάλαιο η φροντίδα της κοινότητας μέσω της κατανομής του πλεονάσματος, η λήψη αποφάσεων μέσω δημοκρατικών διαδικασιών και η φροντίδα για τις ανάγκες του περιβάλλοντος. Ωστόσο, το πιο σημαντικό είναι ότι οι άνθρωποι συνδέονται μέσω τοπικών, εθνικών και διεθνών δικτύων, οικοδομώντας ταυτότητες που βασίζονται και ταυτόχρονα καλλιεργούν αλληλεγγύη.

Η αλληλεγγύη αυτών των δικτύων μπορεί να αντισταθμίσει τις εθνικιστικές εντάσεις που προέκυψαν σε μία εποχή κρίσης. Επιπλέον, η ταχέως αναπτυσσόμενη κοινωνική οικονομία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της οικοσυμβατικής μετάβασης που σημειώθηκε πρόσφατα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, με κύριο μοχλό, αλλά όχι μόνο, την οικονομική κρίση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άλλωστε, συνιστά στις κυβερνήσεις των κρατών μελών να συμπεριλάβουν την προώθηση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας ως ειδική επενδυτική προτεραιότητα στα νέα εθνικά τους προγράμματα¹.”

“Η κοινωνική οικονομία αποτελεί σημαντικό πλαίσιο για την οικοδόμηση ανθεκτικών ευρωπαϊκών κοινωνιών. Οι δομές και οι πρωτοβουλίες της κοινωνικής οικονομίας, οι

---

¹ 100 Resilient Cities. The EU Resilience Prospectus. (2017)

οποίες υπογραμμίζονται από τις αρχές της ισότητας, της άμεσης δημοκρατίας και της κοινωνικής συνοχής, μπορούν να καλλιεργήσουν συνδεδεμένες ταυτότητες. Έτσι, ο βαθμός στον οποίο οι πολιτικές της Ε.Ε. συμβάλλουν στην οικοδόμηση μιας περισσότερο ενιαίας ευρωπαϊκής ταυτότητας, μπορεί να εξεταστεί μέσω του βαθμού και του τρόπου με τον οποίο συνδέονται οι πολιτικές αυτές, καθώς ενισχύουν την κοινωνική οικονομία.»².

Ως προς τη Θεσσαλονίκη λοιπόν, η πρόσφατη και μέχρι πρότινος διοίκηση αντιμετώπισε την πόλη «... ως ένα σημαντικό σταυροδρόμι πολιτισμών και πληθυσμών. Ένα ψηφιδωτό διαφορετικών θρησκειών και εθνικοτήτων, οι οποίες όμως κατάφεραν να συνυπάρχουν αρμονικά.» (Γ. Μπουτάρης)

Η συμμετοχή της στο δίκτυο των «100 Ανθεκτικών Πόλεων» έδωσε την ευκαιρία στην πόλη να αποτελέσει μέρος μιας παγκόσμιας κοινότητας πόλεων, σχεδιάζοντας μία ολοκληρωμένη στρατηγική για το μέλλον, προτεραιοποιώντας την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας, «επενδύοντας στα ταλέντα των ανθρώπων της πόλης [και υποστηρίζοντας] τους θύλακες οικονομικής δραστηριότητας, όπως είναι ο τουρισμός, η δημιουργική οικονομία και οι παραδοσιακές αγορές του κέντρου.»³.

«Επίσης, ενισχύοντας το αίσθημα του ανήκειν στο μαζί, η διοίκηση σε συνεργασία με τους φορείς επιχείρησε να παραμείνει η πόλη «ανοιχτή και φιλόξενη προς όλους και ιδιαίτερα σε όσους [την] έχουν ανάγκη.»⁴.

Προτεραιοποιήθηκε η συλλογική δουλειά προκειμένου να επιτευχθεί «η ενσωμάτωση των νέων κατοίκων στην πόλη» καθώς και «η ένταξή τους στην καθημερινή λειτουργία της».

Προσπάθεια έγινε ώστε να «διαφυλάξουμε και να αναβαθμίσουμε τον δημόσιο χώρο μέσω της ενεργούς συμμετοχής των κατοίκων» ενώ επιδιώχθηκε η δημιουργία καινούργιων συνεργειών με φορείς της πόλης, ώστε να ενισχυθούν οι διεθνείς σχέσεις της πόλης αλλά και να ενδυναμωθεί η συνεργασία της με τους Δήμους της μητροπολιτικής περιοχής της.

Οι αξίες και η μεθοδολογία, οι στόχοι, τα προγράμματα και οι δράσεις των ανθεκτικών πόλεων παρουσιάζουν εσωτερική συνάφεια. Ειδικότερα, η ανθεκτική πολιτική του δήμου Θεσσαλονίκης επιχείρησε να αντιμετωπίσει την οικονομική και κοινωνική κρίση μέσω δικτύων αλληλεγγύης και μηχανισμών στήριξης των πιο ευάλωτων ομάδων της πόλης.

Ενδιαφέρθηκε για την ενδυνάμωση της τοπικότητας επιχειρώντας τη διεθνικότητα μέσα από δράσεις πολυπολιτισμικών δρώμενων και επικοινωνίας, κατανόησης του παρελθόντος μέσω των διαγενεακών αφηγημάτων.

---

² Op. cit,

³ Strategy GRFinalweb, σελ. 3

⁴ Op. citi.

Ανέδειξε την έννοια των άυλων κοινών καθώς και των φυσικών πόρων ενώ στο παιδαγωγικό κομμάτι, επιχείρησε να ενισχύσει τις δεξιότητες των νέων παρέχοντας ευκαιρίες για ενεργή συμμετοχή στη ζωή της πόλης. Για τον λόγο αυτόν, στη βάση της οργανωτικής δομής του, ο Δήμος ανέπτυξε την κουλτούρα των συζητήσεων, των ομαδικών εργασιών, των συνεργασιών μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και του ιδιωτικού τομέα, των κοινοτήτων, των πόλεων (διπλωματία των πόλεων), των διεθνών και εθνικών Οργανισμών και των δημοτικών υπηρεσιών⁵.

Τα παραπάνω διαμορφώνουν κριτήρια για τις διεπιστημονικές ποιότητες των καινοτόμων δράσεων στην πόλη, τον ρόλο των συλλογικοτήτων και των κοινωνικών φορέων και κυρίως για την εμπλοκή των Νέων ως μοχλού ανάπτυξης και διαχείρισης των πόρων.

Στο σημείο αυτό καλούμαστε να αναδείξουμε την οριζόντιου τύπου, κοινωνική παρέμβαση ένταξης και συνοχής, την οποία θεωρήσαμε σκόπιμο να στήσουμε με μεθοδολογικό εργαλείο τα δημόσια δρώμενα.

Μέσα από τις Γιορτές Πολυγλωσσίας και το μοντέλο ανάπτυξης του και βασισμένοι στις αρχές της εκπαίδευσης των ενηλίκων και της σχέσης της οργανωμένης και συστηματικής εκπαίδευσης με την άτυπη ενέργεια της μάθησης στο δρόμο, μεθοδεύονται οι αξίες των αστικών πόλεων, δημιουργούνται κύκλοι ανάπτυξης δεξιοτήτων στους νέους και στους μαθητές, αξιοποιείται το πολιτισμικό κεφάλαιο της πόλης, δημιουργούνται γέφυρες επαφής και αλληλοκατανόησης, ήπιας ένταξης και δεξιότητες διαμεσολάβησης, προσαρμογής της εκπαίδευσης γενικότερα, σε καινοτόμες παιδαγωγικές, ενώ ενισχύεται η ανάδειξη πολλαπλών ταυτοτήτων.

ΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΥΠΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

Παρακάτω δίνονται τα εκπαιδευτικά και μορφωτικά ορόσημα και οι παιδαγωγικές αρχές των ανθεκτικών πόλεων όπως προκύπτουν από τις προγραμματικές αναφορές του Δήμου Θεσσαλονίκης. Οι συγκεκριμένες αναφορές επιλέχθηκαν με γνώμονα το ερευνητικό μας ενδιαφέρον για τα δημόσια δρώμενα των ανθεκτικών πόλεων, όπως οι Γιορτές Πολυγλωσσίας καθώς κρίνονται ικανές να επηρεάσουν κοινωνικές πολιτικές ένταξης. Τα εκπαιδευτικά ορόσημα αφορούν σε:

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων και διαμόρφωση στάσεων μέσα από τη διαχείριση άυλων πόρων πολιτιστικής κληρονομιάς: περίπτωση της Γιορτής Πολυγλωσσίας
- Ανάπτυξη μοντέλων μη Τυπικής Εκπαίδευσης και Άτυπης Μάθησης, Διαγενεακότητα και Προγράμματα δια βίου Μάθησης

⁵ 100 Resilient Cities The EU Resilience Prospectus. (2017)

- Αλληλέγγυα σχήματα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας: Διαθεματικότητα-ολιστικότητα-συνεργατικότητα στη βάση της εκπαίδευσης και της οικονομίας
- Κοινωνικά δίκτυα, νεολαία, κινητικότητα, δημόσια δρώμενα ως στρατηγικές διαμόρφωσης στάσης, εκδημοκρατισμού της γνώσης, δικτύωσης, διαχείρισης της πληροφορίας και ανοιχτής διαβούλευσης.

Συνδέοντας τα παραπάνω με το μαθησιακό περιεχόμενο των Γιορτών Πολυγλωσσίας, τις οποίες οργανώνουμε με βάση συγκεκριμένο μοντέλο παιδαγωγικό, διαπιστώνουμε ότι οι συγκεκριμένες Γιορτές μεθοδολογικά μπορούν να αναπτύσσουν σπειροειδώς, κάθετα και οριζόντια τις παραπάνω αρχές, ενώ σχετίζονται άμεσα με την κινητικότητα των νέων, με την ευαισθητοποίηση τους σε ζητήματα ταυτότητας, κοινωνικής ένταξης, διαχείρισης των άυλων πόρων, διαμεσολάβησης και ενσυναίσθησης, διαγενεακής συνοχής.

Τα κίνητρα της Γιορτής ως δημόσιου δρώμενου χαρακτηρίζονται επίσης, από στοιχεία διεθνικότητας και τοπικότητας, αλλά και αφύπνισης των πολιτών σε εναλλακτικότερα σχήματα οικονομίας, όπου η οικονομία δεν εξαντλείται σε αριθμούς αλλά στη βάση της ανάπτυξης των κοινών.

Το Πλαίσιο Αναφοράς Ανθεκτικότητας αποτελεί την αποτύπωση μιας πολιτικής για την Ένταξη με διεθνικά χαρακτηριστικά. Το ίδιο το πλαίσιο καθίσταται εργαλειοθήκη για την κατανόηση των πολλαπλών διαστάσεων που συνιστούν την ανθεκτικότητα μιας πόλης και άρα, επηρεάζει τον χάρτη χάραξης ενταξιακών πολιτικών.

Το Πλαίσιο Ανθεκτικότητας χρησιμοποιήθηκε καθ' όλη την προσπάθειά μας να κατανοήσουμε και να αποτυπώσουμε τις κοινωνικές πολιτικές του δήμου Θεσσαλονίκης και γενικότερα της Ευρώπης των Κοινοτήτων για την ένταξη και αξιοποίηση του νεαρού δυναμικού.

Αυτό παράλληλα, μας επιτρέπει να τοποθετήσουμε στο πεδίο και να αντιληφθούμε με διαύγεια, τις δυνατότητες και τις πολιτικές, τις οποίες μπορεί να επηρεάσει ένα δημόσιο δρώμενο, όπως οι Γιορτές Πολυγλωσσίας, τους κοινωνικούς επιστήμονες του πεδίου, τους εθελοντές, τους εκπαιδευτές και τους θεσμούς που ασχολούνται με τα κοινά.

Αποτελεί με άλλα λόγια, ένα σημείο αναφοράς όλων των εμπλεκόμενων πεδίων του Προγράμματός μας. Μας διασαφηνίζει τα σημεία συναρμογής και ένωσης των τομέων Νεολαίας και Κοινωνική πολιτικής, ενώ μας βοηθάει στο να περιγράψουμε με όρους κοινωνικο-πολιτισμικής μάθησης, το ίδιο το έργο του SLYMS.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ως προς τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης γενικότερα και ειδικότερα την περίοδο της κρίσης και της προσφυγικής ροής του Δήμου Θεσσαλονίκης, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ανατρέξει στην απολογιστική της διοίκησης του Δήμου για το 2018 προκειμένου να δει τα έργα και τα προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν συντεταγμένα και σε πλεγματική σχέση από τις Αντιδημαρχίες, βασισμένα στους στόχους της Στρατηγικής Ανθεκτικότητας και της ανοιχτής και φιλόξενης πόλης.

Προτεραιότητα όπως είπαμε, δόθηκε εμφανώς, στις πολιτικές κοινωνικής συνοχής και ένταξης, με έμφαση στην μεταναστευτική και κοινωνική πολιτική. Όροι λιγότερο ή περισσότερο καινοφανείς για τον δήμο Θεσσαλονίκης, όπως Ομάδες παρέμβασης στο δρόμο για την αστεγία, Φιλοξενείο, Προγράμματα εκπαιδευτικής ένταξης και εκπαίδευσης των ευάλωτων ομάδων και των Νέων, ΚΔΑΠ (Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης), δεαγενεακότητα, ενδυνάμωση νεανικού δυναμικού και δημιουργία επαγγελματικής ανάπτυξης, συμμετοχή των νέων στα κοινά.

Είναι προφανές ότι ο Δήμος Θεσσαλονίκης επιχείρησε να δομήσει εργαλεία και δεξιότητες ικανά να δημιουργήσουν θετική αλλαγή και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής. Στόχος παραμένει η δημιουργία κέντρων ανάπτυξης δεξιοτήτων, καθώς και η συμμετοχή των νέων, η οποία μεθοδεύεται εκτός των άλλων και σε συνεργασία με σχετικούς τοπικούς φορείς, διαμορφώνοντας νέα εργαλεία και πολιτικές, ικανές να εξασφαλίζουν την ενεργό και ουσιαστική συμμετοχή των νέων στα κοινά.

Επιπλέον, η οικονομική βιωσιμότητα της νεολαίας καθώς φαίνεται, εξαρτάται τόσο από τη συνάφεια των νέων με τους πόρους υλικούς και άυλους, όσο και με την κινητικότητα, την δεξιότητα προσαρμογής και ανθεκτικότητας.

Από τα παραπάνω, ορατά σημεία σύνδεσης με το πλαίσιο αναφοράς των δεξιοτήτων στις οποίες το ίδιο το πρόγραμμα SLYMS στοχεύει μέσα από τα μακροπρόθεσμα οφέλη που θα δημιουργήσει, είναι :

- Η ενίσχυση της πρωτοβουλίας των πολιτών
- Η αύξηση της συμμετοχικότητας των νέων στα κοινά
- Οι Δημοτικές Κοινότητες ως κόμβοι συνάντησης και συνεργασίας
- Το αίσθημα του ανήκειν σε μία φιλόξενη πόλη
- Η ενδυνάμωση του νεανικού δυναμικού της πόλης και η δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης

- Η διαγενεακότητα μέσα από τους δεσμούς μεταξύ των διαφορετικών γενεών
- Η Συν-δημιουργία ενός δημόσιου χώρου

Οι διάφοροι στόχοι συνοδεύονται αναλυτικά από την ανάπτυξη δομών, την ενίσχυση πρωτοβουλιών, την περιγραφή δεξιοτήτων, την διαμόρφωση ανοιχτών χώρων διαβούλευσης, τη μεθόδευση της κατάρτισης και της ένταξης στην εκπαιδευτική κοινότητα, τη μεθόδευση της δεξιότητας της ενσυναίσθησης μεταξύ των ομάδων, μεταξύ των νέων, οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως φορείς μίας άυλης κληρονομιάς.

Επίσης, οι διάφοροι στόχοι συνοδεύονται από τη μεθόδευση της πρόσβασης στους άυλους πόρους και άρα στην κατοχύρωση γλωσσικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και διαπολιτισμικής λογικής.

Ο ενδιαφερόμενος θα διαπιστώσει ότι οι υποδράσεις των εν λόγω ενοτήτων μπορούν να ενισχυθούν από τις Γιορτές Πολυγλωσσίας, δηλαδή από τα μεθοδολογικά της εργαλεία, τη σύγχρονη διαπολιτισμική θεωρία και την αρχιτεκτονική οργάνωση της Γιορτής, η οποία αντικατοπτρίζει άλλωστε και την παιδαγωγική της θεωρία.

Συνοπτικά αναφέρουμε ένα ρεπερτόριο δεξιοτήτων προσωπικής ανάπτυξης, ενσυναίσθησης και συναισθηματικής νοημοσύνης και διαπολιτισμικότητας. Με άλλα λόγια, δεξιότητες που ενισχύουν την καινοτομία και την ανθεκτικότητα των πολιτών⁶ καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα προσωπικής, κοινωνικής και κατά συνέπεια, επαγγελματικής ανάπτυξης.

Παραδειγματικά, πρόκειται για τις προσωπικές δεξιότητες, κοινωνιοπολιτισμικές, μεθοδολογίας⁷.

Παρόμοια, αναφέρουμε την έννοια των συνεργατικών χώρων, ως δράση για την καινοτομία και τη δημιουργικότητα. Οι συνεργατικοί χώροι αποτελούν θερμοκοιτίδες δημιουργικής κοινωνικής οικονομίας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, καθώς και της εξ αποστάσεως εργασίας.

Τέλος, υπάρχει μία έξυπνη επικέντρωση στη διαγενεακότητα μέσα από συνεργασίες φορέων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με στόχο την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ διαφορετικών γενεών. Ακολουθώντας τις τακτικές και τις στρατηγικές διαγενεακότητας, η πόλη αναπτύσσει πολιτικές ένταξης των ηλικιακών ομάδων επενδύοντας στην ενδυνάμωση προσωπικών σχέσεων, ενθαρρύνοντας τη διοργάνωση δραστηριοτήτων που απαιτούν τη συμμετοχή και τη συνεργασία ατόμων διαφορετικών γενεών.

⁶ Για περαιτέρω βλέπε την εισαγωγή του βιβλίου του Goleman (1995) περί της Συναισθηματικής Νοημοσύνης

⁷ Op.cit. (όπου Soft skills: Διαπροσωπικές Δεξιότητες, Επαγγελματικές Δεξιότητες, Δημιουργικότητα, Δεξιότητες Προσωπικής Ωθησης, Δεξιότητες Επιρροής, Ηγετικές Δεξιότητες, Δεξιότητες Επικοινωνίας).

Αναπτύσσοντας δεσμούς μεταξύ διαφορετικών γενεών σε μία τοπική κοινότητα, ενισχύεται η κοινωνική συνοχή, εξαλείφονται κοινωνικοί αποκλεισμοί και διαπαιδαγωγείται και ανατρέφεται η νέα γενιά με κατάλληλα εφόδια για ένα καλύτερο μέλλον.

Τα παραπάνω θεραπεύουν πολιτικές και αναπτύσσουν μοντέλα συμπερίληψης, βασισμένα στο *αλλιώς*. Επίσης, όλα τα παραπάνω αποτελούν σαφώς, πολιτικές χαραγμένες μέσα από διαδικασίες έμμεσης μόρφωσης των πολιτών.

ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Στο πλαίσιο της κριτικής ένταξης των προσφύγων, των μεταναστών, των μετακινούμενων πληθυσμών, ο Δήμος Θεσσαλονίκης αναπτύσσει έξυπνα προγράμματα εκπαιδευτικής πολιτικής μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μόρφωσης με τα οποία προσβλέπει μεταξύ άλλων, στην εμπύχωση και την ενδυνάμωση των νέων σε κίνηση (NEETS, ασυνόδευτοι νέοι...).

Η δημιουργία Κέντρων ανάπτυξης δεξιοτήτων και δεσμών μεταξύ μεταναστών και γηγενών, η αξιοποίηση του πολιτισμικού και μορφωτικού κεφαλαίου των πληθυσμών σε μετακίνηση βρίσκονται στη βάση της συμπεριληπτικής πολιτικής.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η συνάφεια και η υποδοχή στην πόλη της Θεσσαλονίκης λόγω της προηγούμενης προσφυγικής εμπειρίας, διευκολύνθηκε ενώ ένας μακροπρόθεσμος σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής περιέλαβε «...από προγράμματα για εκμάθηση της γλώσσας, εκπαίδευση ενηλίκων, επαγγελματική κατάρτιση, διαπίστευση δεξιοτήτων και πρακτική άσκηση έως πολιτιστικές πρωτοβουλίες απευθυνόμενη σε όλους, γηγενείς και πρόσφυγες, με σκοπό την ανάπτυξη δεσμών φιλίας και συνεργασίας.»

Επικοινωνιακές εκστρατείες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και δημόσιες συζητήσεις συνέβαλαν στη διάδοση του μηνύματος για ενότητα και στην ανάδειξη των κοινών αξιών για όλους τους κατοίκους της πόλης.

Όλα αυτά συμβάλλουν στην ανάπτυξη πολιτικών για τη νεολαία καθώς εστιάζουν στην επαναδιαμόρφωση των κοινών και άρα, επιθυμούν την ενεργό συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού της με μακροπρόθεσμα οφέλη και ειδικότερα, την ενεργό συμμετοχή του νεανικού πληθυσμού.

Η ανθεκτική πόλη ενδιαφέρεται για ένα πλήθος στρατηγικών προκειμένου να πραγματοποιήσει τα παραπάνω. Συμβούλια αυτοδιαχείρισης, κριτικού στοχασμού και ενδυνάμωσης, επαγγελματική κατάρτιση με σαφή προετοιμασία και προσανατολισμό στις επαγγελματικές δεξιότητες.

Επιπλέον, η ανθεκτική πόλη ενδιαφέρεται να διασφαλίσει την εμπειρία της διαγενεακότητας σε σχέση με την εμπειρία της μαθητείας.

Συμμετοχή στα κοινά και την επαγγελματική ζωή της πόλης μέσα από σενάρια προσομοίωσης και εντρύφηση στις καλές πρακτικές, εθελοντισμός, δράσεις συμμετοχής, συνέργειας και αλληλεγγύης, εξοικείωση με τον τουρισμό ως διάυλο επικοινωνίας, γνωριμίας και εξοικείωσης με τη διαφορετικότητα των δομών.

Σε ένα γενικότερο πλάνο Ευρωπαϊκής πολιτικής για τη Νεολαία, θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε αποκλίσεις, συμπληρώσεις, συγκλίσεις, διαφοροποιήσεις στην εκάστοτε εθνική πολιτική των κρατών μελών.

Σύμφωνα με τη Γραμματεία Νέας Γενιάς σε συνέχεια των προηγούμενων Εθνικών Στρατηγικών για τη Νεολαία (1982, 1997), η Νέα Εθνική Στρατηγική στοχεύει στην αρμονική μετάβαση των Νέων στην ενήλικη ζωή, προσιτή και ποιοτική εκπαίδευση-κατάρτιση και μαθητεία, ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, συμμετοχή στη δημοκρατική ζωή, μείωση των ανισοτήτων μεταξύ τους.

Τα παραπάνω, προκειμένου να αυξηθούν με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα εμπλουτίζουν την ατζέντα των πολιτικών, των τοπικών και εθνικών αρχών μέσα από τον εποικοδομητικό διάλογο των Νέων μεταξύ τους και με τους θεσμούς και τις τοπικές αρχές, τον εθελοντισμό και την κινητικότητα, την ταυτότητα του πολίτη.

Οι αρχές διατήρησης του οράματος είναι: η συνεργατικότητα, ο κριτικός στοχασμός και η αυτεπίγνωση, η ενσυναίσθηση, η αφοσίωση και η προσπάθεια, η διάχυση της πληροφορίας, ο εντοπισμός και η ⁸αξιοποίηση της.

Η εργασία για τους Νέους με Νέους (youth work), το άνοιγμα στο ρόλο του εμπυχωτή, οι εικαστικές παρεμβάσεις, η δικτύωση, η κινητικότητα, αποτελούν κλειδιά για τον επαναπροσδιορισμό των πολιτικών ένταξης μεταξύ άλλων, για τους νέους,

Ο ορισμός που τηρείται στα ευρωπαϊκά κείμενα κινείται γύρω από τον ορισμό της CEDEFOP τον οποίο εντοπίζουμε στο «καθορισμός, η συγγραφή και η εφαρμογή μαθησιακών αποτελεσμάτων. Ως «δεξιότητα» νοείται η αποδεδειγμένη ικανότητα της διαχείρισης γνώσεων, δεξιοτήτων και προσωπικών, κοινωνικών και/ή μεθοδολογικών ικανοτήτων, σε εργασιακές ή εκπαιδευτικές περιστάσεις καθώς και στην επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ, σελ. 4) (η μτφ βαρύνει τον συγγραφέα)⁹.

Ως εκ τούτου σε κάθε εκδοχή ενεργείν βρίσκεται ο ορισμός ως σύνθεση της στάσης, της γνώσης και της αποτελεσματικής διαχείρισης μίας πράξης. Μαθαίνοντας και πράττοντας ο Νέος πολίτης κατακτά τα εργαλεία του, σταδιακά και μέσω της

---

⁸Op.cit.

⁹ Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017, p.30.

τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης, εντοπίζοντας και αποτυπώνοντας τα μαθησιακά αποτελέσματα, εφαρμόζοντας τα δυναμικά και αξιολογώντας τα κριτικά.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ (YOUTH WORK)

Οι Νέοι αποτελούν τη βάση του εθελοντικού κινήματος για τον μετασχηματισμό της κοινωνίας και ως εκ τούτου, απαντούν σε ζητήματα κρίσης με καινοτόμα σενάρια ένταξης και ανάπτυξης. Το SLYMS στηρίζεται στις πολιτικές Νεολαίας, συνεργάζεται με Φορείς και Κοινωνικές Οργανώσεις, οι οποίες παράγουν πολιτικές Νεολαίας. Οι στρατηγικές άλλωστε, της ένταξης/συμπερίληψης αφορούν σε ζητήματα κοινωνικής, πολιτιστικής, εκπαιδευτικής και πολιτικής παρέμβασης, μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης της Νεολαίας.

Οι Κοινωνικοί Εργαζόμενοι με τη Νεολαία, οι οποίοι ασχολούνται με την ένταξη και τη συμπερίληψη των Νέων καλούνται να σχεδιάσουν, να οργανώσουν και να διαμορφώσουν πολιτικές Νεολαίας εφαρμόζοντας σενάρια μετασχηματισμού νοοτροπίας, ανάπτυξης δεξιοτήτων και οργάνωσης εμπειρίας στους νέους μέσα από δημόσια δρώμενα, ανοιχτά εργαστήρια, συζητήσεις, αθλητικές δραστηριότητες και γενικότερα μέσα από ό,τι προβλέπει ευκαιρίες προκειμένου να σχηματοποιήσουν το μέλλον τους.

Στη συνέχεια θα μιλήσουμε αναλυτικότερα για τη συμβολή του Youth Work σε περιβάλλοντα προσφυγικής και μεταναστευτικής ροής καθώς θα ασχοληθούμε με τις δράσεις και τις πολιτικές των Εταίρων του Προγράμματος SLYMS σε ζητήματα πολιτικών Νεολαίας.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί μία σύνοψη των κειμένων, τα οποία προτείνονται από τους εταίρους μας, βασισμένοι σε πρωτόκολλα και εγκυκλίους των κρατών μελών του Προγράμματος SLYMS και ειδικότερα της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Ουσιαστικά, αφορούν στον εντοπισμό και ανάδειξη των πολιτικών Νεολαίας, όπως αυτές σχηματοποιούνται μέσα από τα προγράμματα Νεολαίας των χωρών των εταίρων.

Για τους ειδικούς του κοινωνικού πεδίου υπάρχει μία πολυδιάστατη προβληματική σχετικά με τον όρο Εργασία για/με τη Νεολαία(από εδώ και πέρα ο όρος θα δίνεται ως youth work). Ένα ολόκληρο φάσμα εννοιολογικής διατύπωσης καλύπτει τον όρο, ο οποίος εμφανίζεται στο ένα άκρο του φάσματος ως ταξινομημένη κατηγορία κοινωνικής παρέμβασης, επαγγελματικά καταξιωμένης, και στο άλλο άκρο ως μία αυθόρμητη και μάλλον, εθελοντική παροχή υπηρεσιών, μιας περισσότερο τοπικής κοινότητας.

Ειδικότερα, η εξασφάλιση της ενασχόλησης μας με τους Νέους σε κινητικότητα αποτελεί στις κοινωνίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αγαθό όχι μόνον αυτονόητο αλλά και πλήρως αναγνωρισμένο από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Παρόλ' αυτά, τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα για την ανάλυση της σημασίας της εργασίας του youth work, είναι ακόμη διάσπαρτα, ενώ δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας σε ικανοποιητικό βαθμό.

Η ενταξιακή πολιτική των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους νέους με κινητικότητα, η οποία αναφέρεται στο youth work, ερευνά τομείς όπως η άτυπη μάθηση, η διεθνής εργασία, η ανοιχτή εργασία, η συμμετοχική εκπαίδευση, ως μέσο πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού, η συμβουλευτική, η πληροφόρηση των νέων και τέλος η ενασχόλησή τους με τον αθλητισμό¹⁰.

Όσον αφορά στον ορισμό της έννοιας "youth work", η φύση και το εύρος των εργασιών των νέων, διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω των διαφορετικών κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών και λόγω των διαφορετικών νομικών και διοικητικών πλαισίων που διέπει την κάθε χώρα για το συγκεκριμένο θέμα, αλλά και λόγω των τοπικών κοινωνικών πολιτικών.

Ως επί το πλείστον στις χώρες που αφορούν το SLYMS, δηλαδή στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα, το youth work, εμπερικλείει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως ψυχαγωγικές δραστηριότητες, αθλητισμό, άτυπη εκπαίδευση, ενημέρωση των νέων, συμβουλευτική, πολιτιστική εκπαίδευση, συμμετοχή σε συλλογικές δραστηριότητες, υπηρεσίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας, εκπαίδευση και προσωπική υποστήριξη νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο ή βάλλονται από τις εκάστοτε πολιτικο-κοινωνικές συνθήκες¹¹.

Οι εργασίες για τη νεολαία παραδίδονται είτε από αμειβόμενους, είτε από εθελοντές, εργαζόμενους σε θέματα νεολαίας και βασίζεται στη μη τυπική και άτυπη μάθηση και σε διαδικασίες που επικεντρώνονται στους νέους και την εθελοντική συμμετοχή.

Ο κύριος στόχος των πολιτικών Νεολαίας φαίνεται να είναι η υποστήριξη των νέων, ώστε να βρουν και να επιδώσουν επικοινωνιακές διαδρομές στη ζωή τους, συμβάλλοντας έτσι στην προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη αλλά και στην κοινωνία γενικά¹².

Το youth work οργανώνεται με διάφορους τρόπους (από οργανώσεις υπό την ηγεσία των νέων, από οργανώσεις για νέους, άτυπες ομάδες ή μέσω δημόσιων υπηρεσιών για νέους). Εμφανίζεται σε διαφορετικά μορφές και τρόπους (π.χ. ανοιχτή πρόσβαση,

---

¹⁰ The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe, 2008, σσ. 4-5

¹¹ *The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe*, 2008, pp.21-25

¹² Σύσταση CM / Rec (2017) 4 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στα κράτη μέλη για τη νεολαία.

βασισμένο σε ομάδες, βασισμένο σε πρόγραμμα, με εξωστρέφεια και εσωστρέφεια) και διαμορφώνεται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο¹³.

Το Youth work στην Ευρώπη περιλαμβάνει διαφορετικές πρακτικές οι οποίες προσφέρονται από Οργανισμούς και δημόσιες Υπηρεσίες, από την Κοινωνία των πολιτών ή ακόμη και από Κοινωνικά Ιδρύματα και προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Παρά την ποικιλομορφία αυτή, υπάρχει κοινή δομή και κοινά επιμέρους στοιχεία:

- ▶ Αξιακός Προσανατολισμός: το youth work εξυπηρετεί τους υψηλούς σκοπούς της κοινωνικής ενσωμάτωσης και συνοχής.
- ▶ Προσανατολισμός στη νεολαία: το youth work εξυπηρετεί βασικές ανάγκες και προσδοκίες της νεολαίας, που προσδιορίζονται από τους ίδιους τους νέους.
- ▶ Εθελοντισμός: η εργασία για τη νεολαία βασίζεται στην εθελοντική συμμετοχή των νέων.
- ▶ Ανάπτυξη: η εργασία για τους νέους στοχεύει στην προσωπική, κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των νέων.
- ▶ Αυτο-ανακλαστική και κριτική εργασία: η εργασία για τη νεολαία προσπαθεί να σιγουρευτεί ότι κάνει ό, τι καλύτερο μπορεί να ανταποκριθεί στην αποστολή της.
- ▶ Σχισιακή προσέγγιση: η εργασία για τη νεολαία επιδιώκει την αυθεντική επικοινωνία με τους νέους, καθώς και να συμβάλλει στη διατήρηση βιώσιμων κοινοτήτων. (Νεολαία του Συμβουλίου της Ευρώπης Χαρτοφυλάκιο Εργασίας)¹⁴.
- Ο τομέας της νεολαίας παίζει καθοριστικό ρόλο στην ένταξη και συμμετοχή των νέων προσφύγων, ως νεαροί εργαζόμενοι προσφέρουν:
  - ▶ την ικανότητα ερμηνείας, προσαρμογής και συμβολής στη διαμόρφωση της νέας πραγματικότητας
  - ▶ γρήγορη ανταπόκριση στις άμεσες προκλήσεις, όταν άλλες δομές δεν είναι σε θέση για να το πράξουν, αλλά και την ικανότητα κινητοποίησης των εθελοντών και της κοινωνίας.
  - ▶ μακροχρόνια δυνατότητα στην εργασία συμμετοχής των νέων, ένταξης και κοινωνικής συνοχής · και
  - ▶ ικανότητα προώθησης καινοτόμων και δημιουργικών λύσεων που συνδέουν τη γνώση, με την πολιτική και την πρακτική¹⁵.

¹³ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη συμβολή των ποιοτικών δραστηριοτήτων για τη νεολαία στην ανάπτυξη, την ευημερία και την κοινωνική ένταξη των νέων (2013 / C 168/03).

¹⁴ Henriques & Lyamouris – Bajja, 2018, σσ. 8-9.

Γενικότερα, ενώ υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και πρακτικές για τη νεολαία σε όλη την Ευρώπη, συγκεντρώνονται ως επί το πλείστον σε ένα κοινό στοιχείο: μία εργασία που βασίζεται σε αξίες, η οποία ιδρύθηκε με βάση αρχές όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνική ένταξη και η δημοκρατία.

Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να σημειώσουμε μία εξειδίκευση του όρου, ως προς τον πληθυσμό με κινητικότητα/σε μετάβαση, όπως οι ομάδες των ασυνόδευτων νέων, των νέων προσφυγικών οικογενειών.

Θα λέγαμε λοιπόν, ότι ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς π.χ. των νέων σε μετανάστευση, σε προσφυγική ροή ή σε μετάβαση, το youth work μπορεί να συμβάλει στην ένταξή τους, ταυτόχρονα με την άφιξή τους. Άλλωστε, το youth work με νεαρούς πρόσφυγες, ασυνόδευτους νέους, μετανάστες, δεν είναι κάτι καινούργιο αλλά έχει αποκτήσει μία άλλη διάσταση στις πολιτικές για τη Νεολαία, με αυξημένη εμφάνιση από το 2015, λόγω της κατάστασης που δημιούργησαν οι πολυάριθμες αφίξεις στην Ευρώπη. Εκείνη την εποχή οι εργαζόμενοι για τη νεολαία ανταποκρίθηκαν (για παράδειγμα στην Ελλάδα) με κινητοποίηση των εθελοντών, με σκοπό την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (για παράδειγμα, συλλογή και διανομή τροφίμων και ενδυμάτων). Σύντομα ξεκίνησαν με δραστηριότητες διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, για την ενίσχυση των δεσμών με την τοπική κοινότητα, παρέχοντας γλωσσικά και πολιτιστικά μαθήματα.

Ωστόσο, χρειάστηκε μία μακροπρόθεσμη προοπτική και προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η ένταξη και η συμμετοχή αυτών των νεαρών προσφύγων ή μεταναστών, καθώς και πρωτοβουλίες σε σχέση με την κατοχύρωση δικαιωμάτων, όπως στην περίπτωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση ή ανάπτυξη δεξιοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στις νεαρές γυναίκες πρόσφυγες.

Επί του παρόντος, η δραστηριοποίηση του youth work ξεπερνάει την άμεση ανθρωπιστική ανταπόκριση και την απλή πρόσβαση στις υπηρεσίες. Αυτό οδηγεί στην ανάγκη για νέες δεξιότητες και προσεγγίσεις εργαζομένων σε θέματα νεολαίας. Ωστόσο, σε χώρες όπου το youth work δεν είναι με σαφήνεια γνωρισμένο, υπάρχει λιγότερη παραδοχή για την αξία του συγχέοντας το, ως έννοια, με άλλους τομείς και υπηρεσίες περισσότερο νομικής, κοινωνικής και ανθρωπιστικής υποστήριξης.

Για τη νεολαία σε μετάβαση, το επίκεντρο της εργασίας του youth worker είναι κυρίως, η προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ευκαιρίες και δικαιώματα και η δημιουργία χώρου για αυτο-ανάπτυξη.

---

¹⁵ Henriques & Lyamouris – Bajja, 2018, σ.11

YOUTH WORK ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ, ΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Στην Ελλάδα το νομικό πλαίσιο του youth work, είναι ακόμα ασθενές. Εντούτοις, υφίσταται ως αναπόσπαστο τμήμα της εκπαιδευτικής και κοινωνικής εργασίας και αποτελεί ουσιαστικό κομμάτι της ασφαλούς και υγιούς μετάβασης των νέων στην ενήλικη ζωή.

Χαρακτηριστικό ωστόσο, φαίνεται να είναι πως το youth work, αφορά ως επί το πλείστον τον ελεύθερο χρόνο των νέων. Τη μερίδα του λέοντος κατέχουν τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά προγράμματα, η υπαίθρια αναψυχή και ο αθλητισμός.

Τα προγράμματα αφορούν περισσότερο νέους από 15 έως και 25 ετών, ενώ ενίοτε συμμετέχουν και νέοι έως 30 ετών, ενώ απευθύνονται ως «ανοιχτή» διαδικασία σε όλη τη νεολαία, έχοντας ως ειδικό κοινό άτομα μειονοτήτων, νέους σε *μετάβαση*, σε μετακίνηση ή θύματα κοινωνικού αποκλεισμού.

Παρά το δυσδιάκριτο νομικό πλαίσιο που υπάρχει έως και σήμερα στην Ελλάδα, το youth work, οργανώνεται από ένα πολυπληθές δίκτυο ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο αποτελείται από μη κυβερνητικές οργανώσεις, την τοπική αυτοδιοίκηση, ομάδες πολιτών και εθελοντές. Ο επίσημος φορέας από την Ευρωπαϊκή Ένωση ωστόσο, ο οποίος διαχειρίζεται αυτά τα ζητήματα, είναι η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Ως προς τις κοινωνικές πολιτικές της **Ισπανίας**¹⁶, το youth work για το ισπανικό κράτος πρόνοιας, συνιστά ένα κεφάλαιο ουσιώδους σημασίας. Παρόλα αυτά είναι δύσκολο να κατανοηθεί ο ρόλος του youth work στην Ισπανία αν δεν γίνει σαφής η εστίαση στο οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζει κυρίως την Ισπανική κοινωνία και ειδικότερα τους νέους που βρίσκονται στη μεταβατική φάση από την εφηβεία στην ενηλικίωση, και για την οποία μεταβατική διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης μεριμνούν οι δημόσιες πολιτικές.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το ισπανικό κράτος πρόνοιας μέχρι τώρα βασίστηκε στην αλληλεγγύη και ιδιαίτερα στην αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, γεγονός που εξηγεί την καθυστέρηση των νέων να χειραφετηθούν από την οικογένειά τους.

---

¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε: *Analysis of Youth Policies National Plan for Youth of Catalonia 2020*, 2019, σσ. 1-5 και

Analysis of the points of the Strategy Youth 2020 (Spain) and the National Plan for Youth of Catalonia 2020 that converge with the SLYMS project, 2019, σσ. 1-10

Τα ζητήματα που αφορούν στην κοινωνικοποίηση των νέων, συνήθως λύνονται μέσα στην οικογένεια (ιδιωτικό περιβάλλον), ενώ τα θέματα που σχετίζονται με τους νέους όπως η σχολική εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των ανθρώπων, επιλύονται μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (δημόσιο περιβάλλον).

Στην Ισπανία οι περισσότερες περιπτώσεις των δραστηριοτήτων για τους νέους νοούνται ως πολιτικές για την κατάρτιση του εργατικού δυναμικού και αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο, ενώ εντός της ΕΕ αναπτύσσονται στον 3^ο τομέα και με τις πολιτικές που αποσκοπούν στην προώθηση της ένταξης των μειονεκτούντων νέων στην αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου, η έννοια του youth work στην Ισπανία, εντοπίζεται σε πολιτικές για τη νεολαία και αποσκοπεί στην εξουδετέρωση του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης των νέων.

Ο κύριος στόχος των πολιτικών για τη νεολαία όσον αφορά στο youth work είναι να ενισχυθεί η συμμετοχή και η ένταξη των νέων σε διαφορετικούς τομείς της κοινωνίας ως πολίτες με πλήρη δικαιώματα. Όπως αναφέρεται σαφώς, στο σχέδιο ΥΟΥΟ (2004), προωθείται σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή πολιτική, η συμμετοχή ως βασική αρχή της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, εάν η συμμετοχή δεν συνδέεται με τα κοινωνικά δικαιώματα τείνει να αυξήσει την ατομικότητα και να προκαλέσει σε ατομικό επίπεδο κοινωνική αρνητικότητα. Συγκεκριμένα, οι ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας τείνουν να υπονομεύουν και να περιορίζουν την ατομική αυτονομία¹⁷.

Ως προς την κοινωνική πολιτική της **Πορτογαλίας** έχει γίνει μεγάλη προσπάθεια ώστε να ενσωματωθούν οι πολιτικές για τα δικαιώματα των παιδιών και των νέων στις εθνικές στρατηγικές και τις συνέργειες.

Το άρθρο 69 του πορτογαλικού Συντάγματος ορίζει ότι η προστασία των παιδιών - με στόχο την πλήρη ανάπτυξή τους - είναι καθήκον τόσο της κοινωνίας όσο και του κράτους. Αυτό ερμηνεύεται σε ατομικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σε τρόφιμα, αλλά μεταφράζεται και στο δικαίωμα σε ελάχιστες συνθήκες διαβίωσης.

Επιπλέον, η επικύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού μεταφέρει το όποιο σχετικό θέμα προκύψει απευθείας ενώπιον των δικαστηρίων ώστε να εφαρμοστεί από τις εθνικές αρχές, συμβάλλοντας στην τήρηση της 2^{ης} οριζόντιας αρχής της Σύμβασης.

Τον Ιούνιο του 2013, το ψήφισμα του Συμβουλίου των Υπουργών 37/2013, συνόψισε τα αποτελέσματα της παραπάνω εργασίας, διατυπώνοντας την άποψη ότι παρά τις προσπάθειες εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές δυσκολίες στην υλοποίηση διαφόρων παραγόντων του προαναφερθέντος σχεδίου σχετικά με την προστασία των παιδιών και των νέων. Η νεολαία διατρέχει κίνδυνο, ενώ η πολιτική προστασίας της νεολαίας εξακολουθεί να υστερεί και κυρίως στην προστασία των παιδιών.

---

¹⁷ *The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe*, 2008, σσ.41-42

Εντούτοις, η Πορτογαλία βρίσκεται στην πρώτη γραμμή όσον αφορά στη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα. Αν και είναι γνωστό ότι υπάρχει ένα σαφές χάσμα μεταξύ του τρόπου σχεδιασμού και εφαρμογής των νόμων αλλά και των πολιτικών γενικότερα και της πραγματικής εφαρμογής τους και των πρακτικών που απορρέουν από τέτοιους νόμους και πολιτικές.

Η βασική πρόταση που τίθεται στην κοινωνική της πολιτική συνίσταται στη θέσπιση ενός προγράμματος δράσης, το οποίο θεωρείται πολιτικό μέσο για την αποτελεσματική πρόληψη και την καταπολέμηση των καταστάσεων παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού¹⁸.

Όσον αφορά στη μέριμνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το youth work, έχει συσταθεί ομάδα εμπειρογνομόνων. Η εντολή αυτής της ομάδας εμπειρογνομόνων, η οποία δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος εργασίας της ΕΕ για τη νεολαία 2016-2018, ήταν να καθορίσει τη συγκεκριμένη συμβολή του youth work, καθώς και τη μη τυπική και την άτυπη μάθηση, ανταποκρινόμενοι στις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που τίθενται από τον αυξανόμενο αριθμό νέων μεταναστών και προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ομάδα εμπειρογνομόνων έχει αναπτύξει ένα εννοιολογικό πλέγμα προκειμένου να συζητήσει το θέμα, να προσδιορίσει τις καλύτερες πρακτικές και τα εργαλεία και να προτείνει πολιτικές. Λόγω αλλαγών στο κατάσταση των τελευταίων 3 ετών στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, το youth work φαίνεται να δραστηριοποιείται κυρίως στη διαδικασία της ενσωμάτωσης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, εντοπίστηκαν 4 σημεία στα οποία το youth work μπορεί να λειτουργήσει, προκειμένου να διευκολύνει τη διαδικασία της ένταξης των νέων σε κοινωνίες με κινητικότητα. Πρόκειται για δράσεις που αφορούν στους νεαρούς μετανάστες, οι οποίοι χρειάζονται ασφάλεια, στους νεαρούς μετανάστες/πρόσφυγες/NEETS σε κατάσταση αβεβαιότητας, στους νεαρούς μετανάστες με μακροπρόθεσμη προοπτική παραμονής και στην ίδια την κοινωνία υποδοχής.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να εξετάσουν περισσότερες από 25 πολιτικές συστάσεις για τη διαμόρφωση πολιτικών, οι οποίες προσδιορίζονται από την παραπάνω χαρτογράφηση. Έχουν ήδη επισημανθεί οι βέλτιστες πρακτικές για την παρουσίαση του έργου, το οποίο αναπτύσσεται στον τομέα της νεολαίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και που μπορεί να υποστηριχθεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω για την ένταξη των νέων μεταναστών¹⁹.

---

¹⁸ Persita, Baptista & CESIS – CENTRO DE ESTUDOS PARA A INTERVENÇÃO SOCIAL COUNTRY REPORT, 2014, pp. 9-10&14-15

¹⁹ *The contribution of youth work in the context of migration and refugee matters*, 2019, pp. 64-65

Επιπλέον, εκτός από τις 25 πολιτικές συστάσεις, οι οποίες σύμφωνα με την ομάδα εμπειρογνομόνων θα πρέπει να εφαρμοστούν με σκοπό την ομαλή ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει επίσης συνταχθεί μία πρακτική «εργαλειοθήκη» για τους εργαζόμενους σε θέματα νεολαίας, τόσο εθελοντές όσο και οργανώσεις, τους οποίους διοχετεύουν με οδηγίες ώστε να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και να αποθαρρύνουν την περιθωριοποίηση των νέων και σαφώς, τη ριζοσπαστικοποίηση τους που οδηγεί στον βίαιο εξτρεμισμό και την προπαγάνδα²⁰.

Τελικά, οι συστάσεις υπογραμμίζουν την ανάγκη παροχής εξειδικευμένης κατάρτισης μαζί με τους αναγκαίους πόρους και την εξασφάλιση εξοπλισμού για τους εργαζόμενους για τη νεολαία, με σκοπό την κάλυψη των πρόσθετων απαιτήσεων σε αυτό το επίπεδο πρόληψης.

Το youth work μπορεί να κάνει τη διαφορά υποστηρίζοντας τους νέους, ιδιαίτερα αυτούς που βρίσκονται σε κίνδυνο περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού, στα προβλήματά τους ενδυναμώνοντας τους ώστε να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της ανάπτυξής τους σε μία πολύπλοκη, πλουραλιστική σύγχρονη κοινωνία.

Για το λόγο αυτό, χρειάζεται περαιτέρω αναγνώριση και στήριξη του ρόλου του youth worker από τα Κράτη μέλη της ΕΕ. Σε περιβάλλοντα κρίσης, έντονης κινητικότητας και κοινωνικών μετασχηματισμών, το κοινωνικό σύστημα εμφανίζει το ανάγλυφό του ολιστικά.

Τα παραπάνω δεν θα μπορούσαν παρά να τοποθετούνται σε κοινωνικο-πολιτισμικά πλαίσια περισσότερο ή λιγότερο συγκρουσιακά, δια-πολιτισμικά, με ενδιάθετο πλουραλιστικό λόγο, συνθέτοντας εντέλει ένα πολυγλωσσικό και διαμεσολαβητικό αφήγημα.

---

²⁰ *The contribution of youth work to preventing marginalisation and violent radicalisation A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*, 2017, pp.5-8&46-47

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΝΑ/ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ: ΠΡΩΤΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Βασική πολιτική κοινωνικής συνδιαμόρφωσης αποτελεί η διαπολιτισμική αγωγή κι εκπαίδευση, είτε αυτή συντελείται στοχευμένα με προγράμματα συστηματικής μάθησης στα σχολεία, είτε στον δημόσιο χώρο ως λόγος, κοινωνικά δρώμενα και δημόσιες πρακτικές. Οι νέοι πρόσφυγες που φτάνουν στην Ευρώπη έχουν να αντιμετωπίσουν διάφορες προκλήσεις, οι οποίες σχετίζονται με την ασφάλεια, την αβεβαιότητα για το μέλλον, το φόβο και την απώλεια, την αοριστία και τις πολιτισμικές διαφορές. Εγκαταλείποντας τον γενέθλιο πολιτισμό και φτάνοντας σε ένα εντελώς νέο μέρος μπορεί να είναι πολύ αποπροσανατολιστικό για το άτομο.

Πολλοί νέοι πρέπει να μάθουν τη γλώσσα, να κατανοήσουν τις πολιτισμικές συνήθειες και πρακτικές, να συνηθίσουν τις διάφορες παραδόσεις και τις διαφορετικές στις πεποιθήσεις. Συχνά, η διαπολιτισμική αγωγή ήδη, συντελείται κατά τη διαδικασία ένταξης των νέων προσφύγων, όπως αυτοί παρατηρούν, μαθαίνουν, ανταλλάσσουν και ρωτούν.

Ωστόσο, δεν αποτελεί αυτοματοποιημένη διαδικασία κι επομένως η διαπολιτισμική αγωγή είναι εξαιρετικά απαραίτητη κατά την εργασία με νέους προσφυγικού υπόβαθρου.

Η μη τυπική διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αφορά στην εκμάθηση του τοπικού πολιτισμού από τους νέους πρόσφυγες. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός ανοιχτού, ασφαλούς πλαισίου, όπου ο ένας όχι μόνο μαθαίνει από τον άλλον, αλλά συναισθάνεται σταδιακά τον πλησίον του, εμφανίζει την εγγενή δεξιότητα να εντοπίζει τις διαφορές, να αποδέχεται δημιουργικά τη διαφορετικότητα.

Πρόκειται για την περίφημη αναγνώριση της ταυτότητας και την εξάλειψη των πολιτισμικών διακρίσεων. Στο ιδιαίτερο πλαίσιο της μη τυπικής και άτυπης μάθησης με νεαρούς πρόσφυγες, η διαπολιτισμική μάθηση είναι ένας τρόπος να συνεχιστεί η σύνδεση των ανθρώπων, σύμφωνα με το όποιο αξιακό σύστημα εκπροσώπησης της Ευρώπης και με στόχο την οικοδόμηση δημοκρατικών κοινωνιών βασισμένων στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η Ευρώπη αναπτύσσει πολιτικές σκέψεις μέσα από παιδαγωγικές πρακτικές, θεωρίες και προτάσεις δράσεων. Σύμφωνα με τις πολιτικές της, η προετοιμασία της συμβίωσης εμπεριέχει πολιτισμικές διαφορές, οι οποίες μπορεί να παρατηρηθούν σε μικρές, καθημερινές καταστάσεις και οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις, αν δεν ληφθούν σωστά υπόψη. Δυστυχώς, πολλές από αυτές τις καταστάσεις οδηγούν σε

γενικεύσεις και κατηγοριοποιήσεις ορισμένων ανθρώπων ως «αγενών» ή «βρώμικων» ή «διαφορετικών».

Από το 2015 μπορεί κανείς να παρατηρήσει σημαντική αύξηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε όλη την Ευρώπη, βασισμένων στις παραπάνω αυθαίρετες γενικεύσεις. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργήθηκε ένα σημαντικό κοινωνικό κίνημα αλληλεγγύης, μέρος του οποίου είναι το περίφημο κίνημα «refugees welcome» («καλωσόρισμα προσφύγων») στους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Πολλοί Ευρωπαίοι πολίτες καλωσόρισαν θερμά τους πρόσφυγες, τους φιλοξένησαν κι έδειξαν ενδιαφέρον να μάθουν με αυτούς και από αυτούς. Πολλοί άνθρωποι συμμετείχαν ως εθελοντές σε τοπικές οργανώσεις παρέχοντας υποστήριξη. Θα πρέπει να ομολογήσουμε ότι η διαπολιτισμική μάθηση διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση αυτών των επαφών, επιτρέποντας την κατανόηση μεταξύ των ανθρώπων.

Η ίδια η διαπολιτισμική μάθηση δεν μπορεί να είναι σε καμία περίπτωση μία μονόπλευρη διαδικασία. Δεν είναι μόνο οι πρόσφυγες που πρέπει να μάθουν αλλά έχει να κάνει με τη «δια-σχέση», για τη δημιουργία νέων χώρων κοινής διαβίωσης. Αυτό ωστόσο, μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για τους εργαζόμενους με τη νεολαία κατά τη διάρκεια της λειτουργίας των τυπικών δραστηριοτήτων youth work με άτομα διαφορετικών πολιτισμών²¹.

Εργαλείο μετασχηματισμού λοιπόν, μίας λαϊκής διαπολιτισμικής μόρφωσης τοποθετημένης ξεκάθαρα στα κοινά, οι Γιορτές Πολυγλωσσίας του Δήμου Θεσσαλονίκης ξετυλίγοντας καθώς είπαμε, μία διαδικασία δημοκρατικής πρόσβασης στους άυλους πόρους της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη διαχείριση της πολιτιστικής ταυτότητας και του γλωσσικού κεφαλαίου της πόλης μπορούν να αξιοποιήσουν το Youth Work συντεταγμένα, αφού προσφέρουν νέες ευκαιρίες δημοκρατικής συμμετοχής κι ευθύνης στη διαχείριση των κοινών.

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ολοκληρώνοντας μία πρώτη προσπάθεια αποτύπωσης των κοινωνικών ενταξιακών πολιτικών, θα παραθέσουμε συνολικά τα μέτρα που αφορούν στη νεολαία στην Ελλάδα, επιχειρώντας συνάμα, μία αναδρομή στη διαπολιτισμική γλωσσική πολιτική εντός κι εκτός, στην Ευρώπη, τα τελευταία 30 χρόνια.

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία στην εξαμηνιαία αναφορά χάραξης πολιτικής και προσαρμογής της τοπικής ελληνικής κοινωνίας σε αυτήν²² αναφέρουν τις προκλήσεις απασχολησιμότητας των νέων, τη βελτίωση της κατάστασης αφενός, αφετέρου το

---

²¹ Henriques & Lyamouri – Bajja, 2018, σσ. 22-23

²² 2019-european-semester-country-report-greece_el.pdf

μειωμένο ποσοστό σε σχέση με την Ευρώπη καθώς και την αύξηση σχολικής αποχής καθώς οι νέοι προτιμούν πλέον, να παραμείνουν περισσότερο στα θρανία²³.

Επίσης, είναι χαρακτηριστικό, το ποσοστό μεταναστευτικής και προσφυγικής ροής, το οποίο καλείται να εκπαιδευτεί στην Ελλάδα αν και οι δυσκολίες απόδοσης ασύλου αποτελεί βασικό εμπόδιο στην ολοκληρωμένη άσκηση κοινωνικής ενταξιακής πολιτικής. Ο βασικός πληθυσμιακός στόχος του SLYMS, οι Νέοι σε κινητικότητα, εντοπίζεται στην εξαμηνιαία αναφορά της ελληνικής Κυβέρνησης το 2019. Μεγάλη προσπάθεια στην εκπαίδευση των ασυνόδευτων ανηλίκων και των παιδιών προσφυγικών και μεταναστευτικών οικογενειών, μέτρα προστασίας και επάρκεια στη στέγαση και διαμονή καθώς και της πρόσβασης τους μεταξύ άλλων, στην επαγγελματική κατάρτιση²⁴.

Τέλος, ένα σημαντικό κεφάλαιο, το οποίο αφορά στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες επαγγελματικής ένταξης και άρα περάσματος από την κατάσταση της υποδοχής σε διαδικασία συμπερίληψης, είναι η Εκπαίδευση και οι Δεξιότητες²⁵. Βασική διαπίστωση αποτελεί η χαμηλή αξιολόγηση των μαθητών στις βασικές τους δεξιότητες, καθώς και η αργοπορία στην απόκτηση του βασικού πτυχίου.

Ο συγκεντρωτισμός του ελληνικού σχολείου δεν επιτρέπει την αυτονομία του, καθιλώνοντας τις επιδόσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού του. Έλλειψη επιμόρφωσης και αυτοαξιολόγησης αποδεικνύουν την αναγκαιότητα ενός πλαισίου αναφοράς για τη σχολική διοίκηση βασισμένου σε δεξιότητες Ηγεσίας και σε στάσεις ενδοσκόπησης και αναστοχασμού.

Επιπλέον, επιμένουν οι εκκρεμότητες στην ένταξη των νεοαφιχθέντων παιδιών²⁶ καθώς η σχέση καινοτομίας και μέτρων ένταξης δεν αντιστοιχεί σε βασικές πολιτικές ανάπτυξης αφού τα σχολεία και τα προγράμματα σπουδών τους δεν συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες της τοπικής αγοράς και της ανταγωνιστικότητας.

Οι μεταρρυθμίσεις δεν πλαισιώνονται από επαρκείς μελέτες και δεν εφαρμόζονται σε αναδιαμορφωμένες δομές. Τέλος, η εκπαίδευση ενηλίκων δεν αναπτύσσεται σε αντιστοιχία με την αγορά και τις ανάγκες της σε εξειδίκευση²⁷.

---

²³ Op. Cit. Όπως αναφέρεται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, το ποσοστό των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ) παραμένει ιδιαίτερα υψηλό (15,3 % το 2017, σε σύγκριση με μέσο όρο 10,9 % στην ΕΕ).

²⁴ Op. Cit. (σελίς 44). *Μεγάλο ποσοστό των δικαιούχων διεθνούς προστασίας είναι ασυνόδευτοι ανήλικοι.*

²⁵ Op. cit. (σελίδες 48-50).

²⁶ Op. cit. (σελίς 50). *Έχουν καταβληθεί σημαντικές προσπάθειες για την ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών στην εκπαίδευση, ωστόσο εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές προκλήσεις. Σχεδόν το 60 % των 24 000 παιδιών μεταναστών και προσφύγων που βρίσκονταν στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 2018 έχουν ενταχθεί στην εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 2018/2019.*

²⁷ Op. cit. (σελίς 51).

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μία ανασκόπηση πεδίου σε θέματα νομοθεσίας στην Εκπαίδευση των παιδιών και των Νέων καθώς και σε θέματα γλωσσικής και διαπολιτισμικής αγωγής, παρουσιάζεται στο σημείο αυτό από την Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων ΑΡΣΙΣ.

Α. Ευρωπαϊκή νομοθεσία / Σχεδιασμός Πολιτικών:

Η σημασία της προώθησης της ενσωμάτωσης των παιδιών και των νέων μεταναστευτικών και προσφυγικών οικογενειών στα σχολεία και η ένταξή τους μέσω της εκπαίδευσης στην κοινωνία, προτεραιοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ έχουν αναπτυχθεί πολλές πρωτοβουλίες σε επίπεδο πολιτικών στην ΕΕ προκειμένου για την αντιμετώπιση των διαφορετικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι μαθητές. (Έκθεση Eurodyce Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δεκέμβριος 2018, σελ. 31)

1. Το Συμβούλιο της ΕΕ του Νοεμβρίου 2009. Συμπεράσματα σχετικά με την εκπαίδευση παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο²⁸.

2. Το Συμβούλιο της ΕΕ 2016. Σχέδιο δράσης για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών²⁹:

α) Ανακοίνωση του Απριλίου 2017 για την προστασία των παιδιών στη μετανάστευση³⁰

β) Σύσταση του Συμβουλίου του 2018 σχετικά με την προώθηση των κοινών αξιών, τη συνεκπαίδευση και την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας³¹

γ) Ευρωπαϊκή Επιτροπή / EACEA / Eurydice, 2019. Ενσωμάτωση των μαθητών προερχόμενοι από μεταναστευτικές οικογένειες στα σχολεία της Ευρώπης: εθνικές πολιτικές και μέτρα. Έκθεση Ευρυδική. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

δ) Ελληνική στρατηγική για την ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα³².

Β) Ελληνική νομοθεσία σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

---

²⁸(Βλέπε: [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG1211\(01\)&from=EN](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG1211(01)&from=EN))

²⁹ Βλέπε: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf

³⁰ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20170412_communication_on_the_protection_of_children_in_migration_en.pdf:

³¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01)&from=EN)

³² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_en

Εισάγοντας τη διαπολιτισμικότητα στην εκπαίδευση, η Ελληνική πολιτεία θεσμοθετεί και τεκμηριώνει τη σημαντικότητά της σε συγκεκριμένα άρθρα:

- Το άρθρο 72 του Ν. 3386/2005, σχετικά με την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια, αφορά στο θέμα της εκπαίδευσης ανηλίκων τρίτων χωρών που διαμένουν στην ελληνική επικράτεια. Σύμφωνα με το Νόμο, οι υπήκοοι τρίτων χωρών υπόκεινται στην υποχρεωτική εκπαίδευση με τους ίδιους όρους που υπόκεινται και τα γηγενή παιδιά. Αυτό σημαίνει ότι οι ανήλικοι που προέρχονται από τρίτες χώρες υποχρεούνται να παρακολουθήσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ηλικίας 5-15 ετών). Εάν ολοκληρώσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ηλικία 15-18 ετών), δικαιούνται να εισέλθουν στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.
- Όσον αφορά ανηλίκους ηλικίας 15-18 ετών από τρίτες χώρες, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στην υποχρεωτική εκπαίδευση της Ελλάδας, η ελληνική κυβέρνηση δίνει ιδιαίτερη προσοχή ώστε να έχουν πρόσβαση στην επίσημη εκπαίδευση ή / και σε ειδικά προγράμματα της άτυπης εκπαίδευσης (βλ. Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη (2018), σελ. 60).
- Κατά κανόνα, οι ανήλικοι από τρίτες χώρες έχουν, σύμφωνα με τον νόμο, «χωρίς περιορισμούς, πρόσβαση στις δραστηριότητες της σχολικής ή εκπαιδευτικής κοινότητας». Οι διαφορετικές μεταχειρίσεις δικαιολογούνται από τις ιδιαιτερότητες της άφιξής τους στην ελληνική επικράτεια.

Σύστημα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

- Ο πρώτος νόμος για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση θεσπίστηκε το 1996.
- Ο Νόμος 4415/2016 "αφορά τα μέτρα που σχετίζονται με την Ελληνική εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις", αντικατέστησε τον παρωχημένο Νόμο 2413/1996 για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το τμήμα II του νέου νόμου (άρθρα 20-26) περιέχει μέτρα για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Τάξεις υποδοχής

- Ο θεσμός των μαθημάτων προετοιμασίας / υποδοχής στην Ελλάδα ξεκίνησε αρχικά το 1980 για μαθητές ελληνικής καταγωγής που επαναπατρίστηκαν / επέστρεψαν στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου, η υπουργική απόφαση που διέπει τη λειτουργία τους υπογράμμισε τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
- Ο Νόμος 1404/1983 θέσπισε το θεσμό των μαθημάτων προετοιμασίας / υποδοχής σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο σκοπός αυτών των τάξεων, σύμφωνα με το Νόμο, είναι η σταδιακή προσαρμογή των παιδιών μεταναστών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (άρθρο 45).
- Το σύστημα των τάξεων υποδοχής τροποποιήθηκε με δύο υπουργικές αποφάσεις το 1990 (Φ.Ε.Κ. 1105/τ.Β'4-11-1990) και 1994 (Φ.Ε.Κ. 930/τ.Β'14-12-1994Α).

Πρόσβαση των προσφύγων-μεταναστών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Μία Υπουργική Απόφαση που εκδόθηκε τον Αύγουστο του 2016 καθιέρωσε ένα πρόγραμμα απογευματινών μαθημάτων (δομές υποδοχής και εκπαίδευσης για τους πρόσφυγες, ΔΙΕΠ) για παιδιά ηλικίας 4-15 ετών. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε δημόσια σχολεία γειτνιάζοντα με χώρους υποδοχής ή περιοχές προσφυγικών κατοικιών.
- Τα παιδιά ηλικίας 6-15 ετών, τα οποία ζουν σε διασκορπισμένες αστικές περιοχές (όπως σε καταλύματα της Ύπατης Αρμοστείας), ενοικιασμένα κτίρια, διαμερίσματα, ξενοδοχεία και κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο και για ασυνόδευτα παιδιά), μπορούν να πάνε σε σχολεία κοντά στον τόπο διαμονής τους, να γίνει η εγγραφή τους στην πρωινή ζώνη, να συμμετέχουν μαζί με τα παιδιά γηγενών οικογενειών και μόνιμων κατοίκων. Την εποπτεία των εγγραφών την έχουν οι αρμόδιες κρατικές αρχές καθώς επιχειρείται η ισόρροπη κατανομή των παιδιών με προτεραιότητα τα σχολεία τα οποία διαθέτουν τάξεις υποδοχής. Δηλαδή τάξεις όπου διδάσκεται η ελληνική γλώσσα ως 2^η Ξένη Γλώσσα.

Πρόσβαση των προσφύγων-μεταναστών στην άτυπη εκπαίδευση στην Ελλάδα

Το Ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης ορίζει ως προτεραιότητα (Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη, Ιούνιος 2018, σελ. 59-64):

- α) την πρόσβαση παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο (μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες) στο εκπαιδευτικό σύστημα,
- β) την άτυπη εκπαίδευση
- γ) και τη δια βίου εκπαίδευση ενηλίκων.

Το πρόγραμμα «**Εκπαίδευση μεταναστών στην ελληνική γλώσσα, την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό - ΟΔΥΣΣΕΥΣ**» στοχεύει στην ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, καθώς και κοινωνικών και διαπολιτισμικών ικανοτήτων ικανών για την κοινωνική ένταξη των συμμετεχόντων και των οικογενειών τους.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα προσφέρει τα ακόλουθα επίπεδα: Α1 (διάρκεια - 125 ώρες), Α2 (διάρκεια - 175 ώρες), Β1 (διάρκεια - 185 ώρες) και Β1 με έμφαση στις δεξιότητες ομιλίας (διάρκεια - 195 ώρες).

Γ. Αλλαγές και αποκλίσεις ανάμεσα στα αποτελέσματα της Ελλάδας και της ΕΕ
Συγκρίνοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με τις Ελληνικές πολιτικές σχετικά με την επιτυχή ένταξη των μεταναστών και ιδιαίτερα των μεταναστών ανηλίκων στην Ελληνική κοινωνία, θα λέγαμε ότι τόσο οι αποφάσεις της ΕΕ όσο και οι εθνικές αποφάσεις υπογραμμίζουν τον βασικό ρόλο, τον οποίο διαδραματίζει η εκπαίδευση. Η ΕΕ υπογραμμίζει ότι η εκπαίδευση αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και θεμελιώδους σημασίας αγαθό για την εξασφάλιση του μέλλοντος και της ευημερίας τους.

Από αυτό προκύπτει ότι το ελληνικό νομικό πλαίσιο παρέχει στους ανηλίκους μετανάστες εκπαίδευση με τους ίδιους όρους που παρέχει τα παιδιά που γεννήθηκαν και διαμένουν στη χώρα (άρθρο 72 του Ν. 3386/2005). Το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να διασφαλίσει απρόσκοπτα την πρόσβαση όλων από κοινού των παιδιών στις δραστηριότητες του σχολείου και στην εκπαιδευτική κοινότητα.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ: ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ, ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ (ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ)

Στην πρόσφατη Μονογραφία της 7^{ης} Γιορτής Πολυγλωσσίας, η οποία κατατέθηκε στο Δήμο Θεσσαλονίκης ως πρακτικά του έργου, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να διαβάσει ότι πρόκειται για μοντέλο ήπιας κοινωνικής παρέμβασης με άξονα τον πλουραλισμό, τη συμπερίληψη των αλλόγλωσσων κοινοτήτων στο πολιτισμικό κεφάλαιο της πόλης και την αξιοποίηση της πολυπολιτισμικότητας υπέρ της ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης.

Ως μεθοδολογία κοινωνιοδομητική, αφορά καταρχήν σε μία ανοιχτού τύπου συνεπιμόρφωση και ταυτόχρονα σε μία σταδιακή εμπλοκή των εκπαιδευτικών, των μαθητών, των γονέων, των φορέων, των κοινωνικών οργανώσεων και των αλλόφωνων κοινοτήτων, των πολιτιστικών και κοινωνικών συλλόγων καθώς και των θεσμικών οργάνων της πόλης και με στόχο την ανάπτυξη, αφενός, κοινοτήτων μάθησης με χαρακτηριστικά κοινωνικής παιδαγωγικής, αφετέρου στην ανακάλυψη του Άλλου, στη συνεργασία, την αλληλουχία, τη σχέση με τον αλλόφωνο και ετεροπολιτισμένο άνθρωπο.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα στοχεύει σε μία μετασχηματιστική εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική καθώς αξιοποιεί, μέσα από τις δραστηριότητες του, μοντέλα μη τυπικής και άτυπης μάθησης, όπως τα Καφέ της Πολυγλωσσίας, τα Ανοιχτά Εργαστήρια Πολυγλωσσίας και τις Ανοιχτές Συζητήσεις στρογγυλής τράπεζας³³.

Βασική αντίληψη των Γιορτών ως προς την εκπαιδευτική πολιτική του δήμου αποτελεί η αλλαγή στην αντίληψη του πολίτη και η εμπύχωση του για περισσότερο συνεργατικά, αλληλέγγυα και κοινωνικά εγχειρήματα, για εναλλακτικότερες διαδρομές στον τομέα της ανάπτυξης μίας διατοπικότητας σε διασύνδεση³⁴.

33 Για το ίδιο το μοντέλο και την καινοτομία της επιμόρφωσής του, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ανατρέξει στα πνευματικά παράγωγα του Προγράμματος SLYMS.

34 Παραδειγματικά, αναφέρουμε μία παρόμοιου τύπου εκπαιδευτική προσπάθεια, η οποία επιχειρήθηκε στην Ισπανία, προκειμένου να επικοινωνήσει τους διάφορους εκπαιδευτικούς, θεσμικούς και κοινωνικούς παράγοντες, ώστε να εργαστούν σε κοινά προγράμματα. Κυρίως όμως, συνιστά τη συνδρομή του Δήμου τόσο σε επίπεδο χωρικής σημειωτικής όσο και σε επίπεδο ανάλυσης των κοινωνικών αστικών σχέσεων. (<https://ries.revue.org/447> Une autre école en Espagne, consulté le 29/7/2016

Επίσης, προτεραιότητα της πολιτικής των Γιορτών αποτελεί η ανοιχτή συζήτηση σε θέματα εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός κι εκτός της ακαδημαϊκής τάξης με χαρακτηριστικά ανοιχτότερων, συμμετρικότερων, ελαστικότερων και ολιστικότερων curricula, ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικότερα πολιτικές συμπερίληψης των ομάδων σε προσφυγική και μεταναστευτική ροή, αλλά και των ομάδων σε μετακίνηση.

Κυρίως όμως, η Γιορτή της Πολυγλωσσίας συμβάλλει στην κοσμοπολίτικη εικόνα των γλωσσικών και πολιτιστικών ομάδων, ως μοναδικές συλλογικότητες κι ως συσπειρώσεις διαπολιτισμικών όντων. Διαπολιτισμικών όντων, υπό την έννοια της ικανότητας που καλείται να αναπτύξει μέσα από μία συγκεκριμένη διαπολιτισμική εκπαίδευση κάθε πολίτης, προκειμένου να μπορεί να δημιουργεί γέφυρες πρόσβασης στη διαφορετικότητα του συνανθρώπου του καθώς επίσης και να αναλύει και να επεξεργάζεται την πραγματικότητα του πλησίον του, μέσα από ένα στοχαστικό βλέμμα και με σημείο αφορμής τη συνεργασία, τη σχέση και την ανάδυση του συλλογικού εαυτού μας ως κοινωνία.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, τα ακαδημαϊκά Ιδρύματα, οι φορείς της πόλης και οι κοινότητες αποτελούν σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τους κοινωνικούς εταίρους μίας κρατικής πολιτικής, ικανοί να επηρεάσουν μέσα από ήπιες στρατηγικές, με συζητήσεις και διαβουλεύσεις τις κοινωνικές εκπαιδευτικές πολιτικές ένταξης και ανάπτυξης.

Με τις Γιορτές Πολυγλωσσίας προσβλέπουμε στην καταγραφή αυτών των συνθέσεων και τη μελέτη τους, την ανάπτυξή τους και τη διάχυσή τους.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- *100 Resilient Cities The EU Resilience Prospectus.* (2017). The Rockefeller Foundation.
- *Analysis of the points of the Strategy Youth 2020 (Spain) and the National Plan for Youth of Catalonia 2020 that converge with the SLYMS project.* (2019).
- *Analysis of Youth Policies Spain. 2020 Youth Strategy.* (2019).
- *Analysis of Youth Policies National Plan for Youth of Catalonia 2020.* (2019).
- Henriques, A. & Lyamouri – Bajja, N. (2018). *STEP-by-STEP together Support, Tips, Examples and Possibilities for youth work with young refugees.* Council of Europe and European Commission.
- Persita, P., Baptista, I. & CESIS – CENTRO DE ESTUDOS PARA A INTERVENÇÃO SOCIAL COUNTRY REPORT (2014). *Investing in children: Breaking the cycle of disadvantage.* European Union.
- The contribution of youth work to preventing marginalisation and violent radicalisation A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers. (2017). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- *The contribution of youth work in the context of migration and refugee matters.* (2019). Belgium: Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- *The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe.* (2008). Frankfurt: Institut Fur Sozialarbeit und Sozialpadagogik.